

Buchholtz: af Susanne

Som et eksempel på Buchholtz evne til at beskrive det karakteristiske ved den lille by og dens mennesker viser vi følgende lille uddrag fra starten af bogen

Om sommeren forandrede den gamle by sig og blev ung og kælen for at være turisternes til behag. Sådan ville de jo have det. Der kom ikke så få turister efterhånden – hvad enten det nu skyldtes den gamle by – det friske bølgeslag eller maden på Riis' Hotel. Å, det var vel nok en forening af alle herlighederne, der gjorde indtryk på verden: Når man havde svømmet, og bagefter solet sig, så gjorde det godt at vide, at et sted stod der en varm jomfru og stegte en tyk kotelet, som havde hængt nøjagtigt så længe, som den skulle. Og efter kaffen og den lille siesta, hvad var der så? Ja, så fandt de unge mennesker det tilpas at drive i småklynger hen ad hovedgaden. Den var ikke særlig morsom, men de havde jo morskaben med hjemmefra, og det hjalp også noget på det, at de vidste, det gjorde indtryk på folk med deres fremmedartethed. De tillod sig ikke så lidt i retning af badedragt på gaden, og folk syntes, det var interessant, fordi det var turister – havde en af deres egne vovet noget lignende, så var han blevet puttet i arrest. Og hvad gjorde de solbrændte, unge mennesker så mere? De så på vinduer og gjorde nar af det, de så, men gik alligevel indenfor hos isenkræmmer Junker og købte en sparegris til Doris. De sagde en mængde vittigheder i butikken og fjedrede op og ned på deres gummisåler. En af dem opdagede et skab med artikler for lystfiskeri, og han fik lyst til at være lystfisker. Han vidste ikke engang, hvad de enkelte ting skulle bruges til, men de morede ham ved deres stærke farver og snurrige form. En to tre havde han købt for nitten kroner, og han betalte på en åndsfraværende, rig måde og begyndte at forklare de andre, hvordan han havde tænkt sig. Og de stimlede sammen omkring ham og spærrede for færdselen i den snævre butik, men det gjorde ingenting, fordi det var turister. Ham med fiskesagerne var noget hæs i røsten, men havde en indtrængende måde at forklare på. Han var den højeste af flokken – et naturligt midtpunkt: - Jo, for fanden, kan du ikke forstå, at den render rundt, når den bliver trukket igennem vandet, og så ser torsken det og tror, at det er en sild – en torsk er dum – det må *du* jo vide.

Flokken gik uden at sige farvel. Den mødtes udenfor med en anden flok, og de slog sig sammen og gik ind til boghandler Demant – der købte de postkort i store mængder. En af de unge piger – Nina – havde det princip at købe tyve af kirken og ikke andre – for så var man fri for at sidde og vælge og vrage – ikke sandt, de skulle jo sendes til forskellige, så gjorde det ikke noget, at kortene var ens, vel? Hun agiterede stærkt for sin idé – når nu kirken set fra syd var det kønneste kort, hvorfor så vælge de andre? Men ingen havde rigtig lyst til at følge hende, de gjorde sig sløve og trak kort på kort ud af rillerne. De unge mænd stod ved disken og gjorde bagdelen stram i de hvide tennisbukser, mens de skrev venlige hilsener til hele verden. Pigebørnenes lægge var pragtfulde.

De, der ikke kunne få plads ved disken, satte sig ud på trappen eller på fliserne med benene i rendestenen. Byens folk gik smilende udenom, for det var turister, de var hellige ligesom okserne i Indien. Tænk, sådan en flok unge mennesker – hele tyve var der nu – og hver af dem havde penge, henholdsvis i buksernes baglomme og i en lille taske af guld eller krokodille. Og alle disse penge skulle gives ud – det var meningen. Bare man kunne finde på det, som behagede dem. Det skulle været noget let og farverigt - -. Det med farverne betød ufattelig meget: Manufakturhandler Frost havde fået skaffet sig en sending halmhatte, som han solgte til turisterne for halvanden krone stykket, skønt de ikke var mere end 35 øre værd. Turistfarven. Julius Nielsen, fem huse derfra, havde en *bedre* hat i vinduet til *en* krone. Ikke et menneske købte Nielsens hatte – men gik fem huse længere frem og gav 50 øre mere, bare fordi hattene derhenne var grønlige – og lidt dårligere lavet! Det var så spændende med de turister, hvad de ville ha' eller ikke ha'. Byens folk rettede sig jo efter købmandens ønske eller råd, men det var helt anderledes med turister, de gik rundt med en fremmed og ukendt smag indeni sig. Hvis man kunne træffe den, så styrtede der pludselig penge ud af lommen på dem.

Da flokken havde fået nok af postkort og films og højrøde rejsehæfter, drev den tilbage mod hotellet. Nogle ville spille tennis, andre vidste ikke, hvad de ville. Grisen til Doris havde de med sig – af og til satte de den ned på flisen, eller lod den drikke af en vandpyt, eller se ind ad et butiksvindue.

- Skal den ikke pyntes med blomster? Foreslog Nina.

Det var der ingen, der syntes om. Blomster! Det var så kedeligt, og Doris havde jo fået en ladning blomster om morgenen.

Så stod man lidt stille hos cigarhandleren og forsynede sig med de mærker af cigaretter, som var på mode. Videre – og så lige før hotellet satte den lange kursen ind til bager Drewes. Alle fulgte ham. Butikken blev stopfuld.

Astrid Villaume som Susanne i filmen (Foto: Struer Museum)

- Har De mere båndlakrids? Sagde han til Susanne.
- Ja, Susanne tog kassen frem. Den lange købte fem stykker, og han begyndte straks at æde den ene – han behøvede ikke at hjælpe til med hænderne, den sorte strimmel forsvandt ind i munden på en sjov, selvoprullende måde. Dette gjorde de andre grådige.
- Og to til mig, frøken!
- Og fem til mig!
- Én!

"En af romanens allerbedste skildringer"

Hver eneste af flokken købte båndlakrids. Somme op til ti stykker – det dinglede ud af munden på dem som djævletunger. Spisetiden nærmede sig, og nu ødelagde de henrykt deres appetit.

- Skal vi pynte grisen med det?
- Den er fin!
- Må vi stå her ved disken og pynte grisen?
- Ja, sagde Susanne smilende.

Så flettede det et mavebælte af båndlakrids til grisen, og de stak så mange strimler, som de kunne ned i pengerevnen på dens ryg. Det så glimrende ud.

Derpå gik hver frem til Susanne og betalte ærlig og redelig. – To i hånden og to i maven, sagde den første, en lille lavbenet fyr med briller. Så fulgte de andre hans parole: - Tre i maven og to i hånden! To i maven og to i hånden og fjorten på grisen! Susanne skovlede pengene i kassen.

- Hun er morderlig køn, sagde den lange, da de var kommet udenfor.

- Ja, hun har sådant et kønt smil, sagde en anden.
- Jeg lagde mærke til hende allerede sidste år – da var hun også køn – men i år er det blevet meget værre!

Ved middagen var der sat flag og blomster foran Doris' kuvert. Hun fyldte tyve år og var rig og smuk. Pengegrisen stod der også med alt sit udstyr af lakrids, og Doris kælede for den og sagde, det var en god idé. Mon hun helt forstod den? Hun var forlovet med en engelsk direktør for et svineslagteri, og grisen skulle være en diskret illusion til dette forhold. De unge menneskers følelser for Doris var ikke helt stabile – hun holdt sig for meget for sig selv og talte for meget engelsk, begge dele på grund af sin stærke forlovedhed – men hun var jo i alt fald både rig og smuk, så noget måtte der gøres ud af hende. Hendes teint var opalagtig ren og hendes øjne store og mørke. Der var et halvt hundrede badegæster og turister ved de to lange borde i spisesalen, de kendte naturligvis ikke hinanden alle sammen, men Riis' Hotel havde en forunderlig sammenrystende evne, derfor blev Doris Rudholts fødselsdag fejret, nærmest som en familiefest. Jersing, skotøjsfabrikanten, som hurtig blev ør af den gode rødvin, rejste sig og udbragte fødselsdagsbarnets skål. Alle rejste sig, og der blev råbt hurra – en svensk maler, som var vant til det fyrfaldiga, råbte den sidste gang alene – det blev der ekstra morskab og stemning ud af.

I Chr. Fr. M.'s anmeldelse fremhæves nedenstående uddrag som en af romanens allerbedste skildringer. "Scenen, hvor den lille borgerpige Susanne lader sig bevæge til at spille klaver for den lystige flok af bourgeoisiungdom. Hun ved, at hun ikke kan spille, og dog spiller hun. Men under bifaldet og det hidsige krav om da capo beruses hun af følelsen af, at hun dog vist evner sit spil, ja, at hun kan – lykkelig over al måde tilbyder hun at spille mere, indtil hun af den blinde hotelsøn Hakon brutalt rives ud af situationen og pludselig ser de ironiske smil, føler den undertrykte latter. Å, de gjorde jo nar ad hende! Såret og syg i sindet iler hun op ad den tæppebelagte trappe for at blive ene i sin ubeskrivelige skamfuldhed og harme"

- Hvem skal nu optræde? Spurgte Elin og så sig rundt i kredsen.
- Synger ingen af frøknerne Drewes?
Susanne rystede på hovedet og trak sig et halvt skridt tilbage.
- Min søster spiller, sagde Helene.
- Nej, nej! Protesterede Susanne.
- Men det gør du da.
- Spil for os – bare et lille nummer, sagde Otto og trak Susanne lidt frem.
- Å, det er jo så ubetydeligt. Jeg har kun lært i fire år.
- Lad os kun høre, hvad man kan opnå ved fire års energisk studium, sagde Otto smilende og godmodigt. Det var en god idé af Elin, tænkte han – Susanne skulle frem i lyset – så gik genertheden af hende, og alle fik at se, hvor smuk hun var.
- Gør Dem nu ikke så kostbar. Se, hvordan vi andre har anstrengt os.
- Det er slet ikke for at gøre mig kostbar, men jeg synes ikke, det er noget at byde på til sådanne forvænte mennesker. Jeg ved heller ikke engang, om jeg kan huske dem udenad – dem jeg kan.
- Susanne havde egentlig endnu en del indvendinger – først og fremmest: Dette var jo et *flygel*, var det sikkert, at tangenterne lå på aldeles samme måde på dette som på et opretstående klaver? Og skulle der ikke trykkes hårdere til her? Men pludselig tog hun sin bestemmelse: *Hun ville*. For det første skyldte hun jo Hellenbergs evig og ubegrænset tak, fordi de havde taget hende med – for det andet

havde hun fået lyst til at hævde sig. Hun vidste, at hun var gået umådeligt frem i de sidste måneder – lærerinden havde rost hende mere end én gang. Og desuden: Netop i aften kunne hun spille, det følte hun, hun var modigere end nogensinde før. Det kom af den dejlige vin, det havde hun jo nok hørt før, at man blev modig af vin, særlig af champagne. Men at det sådan passede – å, alting blev så let at udføre, og alting var så smukt – skibet, blomsterne og alle de fine unge mennesker.

- Hvilken skal jeg tage? Hviskede hun til Helene.

- Sommerens sidste rose!

Hun gik frem til flygelet, vendte sig om og sagde med et smil: - Ja, men så må I undskylde, hvis det går galt!

- Ja – ja, klem bare på!

Susannes kjole var – sammenlignet med de tilstedeværende bourgeoisidøtres – overordentlig tarvelig og umoderne, og hendes mor havde i dagens løb gjort, hvad der stod i hendes magt for at gøre Susanne grim – ved hjælp af et kreppejern havde hun således fuldstændig ødelagt hårets naturlige fald – og der var noget med en påsyet sommerfugl på brystet, som virkede irriterende på en kræsen smag. Men den unge piges naturlige ynde lod sig ikke helt udslutte, og alle de unge mænd rejste uvilkårligt hovedet, da hun stod der i lysskæret med røde kinder og flammende øjne.

- Lad være! Råbte Hakon og sprang frem, men han snublede over Walthers lange ben, og stærke hænder halede ham tilbage.

Hakon og Susanne fra filmen (Foto: Struer Museum)

Susanne studsede. Skulle hun lade være? Nej, det var i alle tilfælde for sent nu. Hun satte sig, slog prøvende C an og konstaterede, at tonen ikke var hende fremmed. Så spillede hun *Sommerens sidste rose*.

Hver eneste af de tilstedeværende – med undtagelse af Helene – havde mere eller mindre musiksans. Alle kunne høre, at præstationen var elendig – et gyseligt ingenting – midt imellem kunst og parodi. Naturligvis virkede det langt værre her mellem vægpaneler af sjældent træ og al den anden skønhed. Det var blasfemi at spille sådan på et fornemt Bechsteinflygel, som stod under vældige blomstrende blåregn. Men hvorledes skulle man tage det? Gæsterne så som efter fælles aftale hen på Elin.

Elin gik hen og lagde armen om Susannes skulder. – Det var udmærket, sagde hun og tvang hende til at rejse sig.

Nå – det skulle tages på den måde! Alle undtagen Hakon applauderede. Susanne havde ingen sinde før oplevet, at nogen klappede ad hendes musik. Hun blev lykkelig – så var det altså sandt og rigtigt, hvad hun følte, at hun var gået så vældigt frem. Elin ville føre hende bort fra instrumentet, men når selskabet var så glad ved hendes spil, så skulle det gerne få mere. Sandelig, det var ikke dovenskab eller vigtighed, at hun havde holdt sig tilbage.

- Jeg kan en til, sagde hun barnligt og satte sig igen. Elin stod et sekund rådvild, så gik hun tilbage til sin plads.

Det var Karnevalet i Venedig, Susanne havde tænkt sig at spille. Hun var kommet til at holde af de toner, og hun ville gerne, at de også blev til glæde for andre. Dybt, dybt inde i hende lå der jo en slags musiksans – en ulykkelig kærlighed, der var større end manges lykkelige kærlighed. Når hun tåget mindedes klovnens, der spillede på flasker, gik der en varm strøm gennem hendes hjerte – og Donauvalsens – ja, hvis hun var rig, ville hun leje en mand til at stå og spille den hele dagen!

Så spillede hun Karnevalet i Venedig – og det var næsten endnu dårligere gjort end det forrige nummer. Tilhørerne holdt vejret for samtidig at holde latteren tilbage. Straks da Susanne standsede, brød en orkan af klap og bravoråb løs. Noget måtte man gøre, for ikke at blive kvalt.

- Skal jeg spille den igen? Spurgte hun henrykt over, at hun havde været så heldig at træffe deres smag.

- Ja! Ja! Bravo – bravo! Da capo! Taktfaste brag af håndflader.

Susanne følte det egentlig naturligt, at man jublede, for så godt havde hun vist næppe før spillet sit elskede Karneval. Ikke én tone forkert – og ingen nævneværdige standsninger. Og uden noder! Men det var ikke udelukkende hendes fortjeneste, at det lød så godt: Flygelets! Det gjorde ikke så meget, hvordan man spillede på et sådant instrument – alt blev smukt.

- Jeg kunne også prøve en anden.

- Nej – nej, vi vil høre den samme en gang til. Klap og trampen.

- Ja, ja - -

Et sus, som af en høg, der slår ned. Det var Hakon, der sprang frem og rev Susanne omkring med et rasende tag i hendes skulder: - Hold op, forbandede idiot! Skrup hen på plads med dig!

Susanne krummede sig sammen og fik furietræk. Hun ville til at slå – slå Hakon midt i hans blinde ansigt. Altid skulle han være så storsnudet, fordi hans far var rig. Skulle det måske kunne kaldes dannet at sige idiot og sætte neglene ind i ens skulder, så det gjorde ondt?

Hakon dog! Sagde Elin og tog hans hånd, så han løsnede grebet.

Susanne anspændte sig for at finde på et eller andet dræbende ord, som hun kunne slynge efter Hakon, men hun kunne ikke finde på andet end *blind*. Det var han, og hun anså det for en alvorlig fejl. Men mod de blinde skulle man jo vise medlidenhed, det var der tradition for i hele byen. Måske gjorde hun sig simpel ved at råbe *blind* efter ham. Hun kastede lynsnart et blik rundt i kredsen af sine tilhørere.

Erik Mørk som den blinde Hakon (Foto: Struer Museum)

Hun så deres dirrende ansigtsmuskler – et dusin standsede grin – øjekast fra den ene til den anden – en hånd for munden her, og løftede øjenbryn der – en, der stod og slog i luften med sine fingre, som om han havde brændt dem – en, der dansede stille rundt med skuldrene højt opskudte.

Og pludselig forstod hun det hele – forstod, at hun var blevet forrådt af onde, onde mennesker!

Selv stewarden, som stod med ryggen mod den hvide søjle i baggrunden, havde et skævt smil tværs over sit glatte, benede ansigt. Hun tålte ikke at se mere, men bøjede sig forover, slot begge hænder for øjnene og hulkede med mange tudelyde. Og hun vaklede tværs over gulvet mellem stolerækkerne og løb op ad den tæppebelagte trappe.

- Men Susanne da! Råbte Helene. Hun havde intet forstået. Hendes søster havde gjort overstrømmende lykke med sit dygtige spil – og så havde Hakon været vigtig, velsagtens af misundelse – hvad gjorde det? Helene var hed i kinderne af søsterstolthed og champagne, hun ærgrede sig over, at Susanne opførte sig pjattet.

Elin løb efter Susanne, men Otto standsede hende. – Lad mig – hviskede han, jeg tror, jeg kan bedre. Men det er en fandens skandale. Han tog trappen i lange spring.

Ja, det var en skandale. De tilbageværende forsøgte at gøre regnskabet op.

Doris sagde: - Hakon har en mærkelig lyst til at spille djævel! Og hun tilføjede halvhøjt: - Men når man ikke kan se, får man en sygelig trang til at *lade* sig se.

Hakon hørte det og sagde skarpt: - Vi er djævle alle sammen, men Doris er den værste. Hørte I, hvor hun kastede sig bagover og råbte: Å, hvor det er smukt! Men jeg siger jer, at Susanne er nok et fjols, men hun er alligevel for god til at behandles på den måde.

- Behandle! Hvem behandlede hende andre end dig! Sagde en stemme. Det var Helene. Man huskede, at hun var til stede og opgav diskussionen. Grammofonen blev sat til at snurre, og man begyndte at danse.

Otto indhentede Susanne lige oven for kahytstrappen. Han lagde sin arm fast omkring hende og førte hende agterud, hvor sejldugsvæggene beskyttede dem mod at blive set af besætningen. Susanne gjorde i begyndelsen modstand, men opgav det snart. Han

tvang hende ned på en bænk og satte sig selv ved siden af. Hun blev ved at græde håbløst og ensomt. En gang imellem ruskede han hende mildt, men sagde ikke noget, lod hende blot have ro.

Preben Neergaard som Otto i filmen sammen med Susanne.
(Foto: Struer Museum)